

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II

БЕОГРАД, 30. АВГУСТ 1930.

БРОЈ 35

Садржај:

Banka Gajret, d. d. — Sarajevo

Bosanska Solvay tvornica d. d. — Lukavac

Dioničarsko društvo za eksploataciju drva Zagreb

Raljska fabrika cementa a. d. u Beogradu

BANKA GAJRET, D. D. SARAJEVO.

To nije banka sa delokrugom koji je uobičajen kod banka, i ako i ona obavlja sve bankarske poslove, već je to banka sa specijalnom misijom, koja ima tačno određenu naročitu zadaću. Njezin najvažniji posao je finansiranje i to vlastitih preduzeća. Banka Gajret je u toj svojoj specijalizaciji išla tako daleko, da se je ograničila čak i na finansiranje jedne jedine grane: šumske industrije. To joj daje naročito obeležje, to je pravi interesantnom i u koliko se ne varamo, ona je u našoj državi najčistiji tip banke-preduzimača.

O Banci Gajret je u „Narodnom Bлагостanju“ već bilo govora: u dodatku od 18. januara ove godine — broj 3. analizirali smo bilansu i rad Banke Gajret do kraja 1928. godine i tom smo prilikom izneli opširno i njezinu istoriju — tako da smatramo, da to ne moramo još jednom učiniti.

Godina 1929. je raskrstila u razvoju Banke Gajret. U toj godini ona je raskrstila sa prošlošću, podvrgla se generalnoj reparaturi, odbacila sve što nije valjalo i pošla novim putem. Da je do toga došlo, uzrok leži u prilikama u šumskoj industriji, a naročito u Bosni i Hercegovini.

Bilo je četiri događaja u 1929. godini, od vitalnog interesa po život i razvoj Banke Gajret:

Prvo je povišenje glavnice. Poznato je da je osnovana u 1921. godini sa 8 miliona kruna. Ova glavnica je postepeno i u više mahova povećana. U 1926. godini još iznosi 10 miliona, u 1927. se povećava na 20 miliona a u 1929. godini na 40 miliona dinara. Tom prilikom treba napomenuti, da je glavnica od 40 miliona dinara u našem bankarstvu, i to još kod provincijskog zavoda, jedna ređa stvar i banke sa onolikom glavnicom kod nas se pribrojavaju međ velike zavode. To povišenje je izvršeno u drugoj polovini marta meseca, kad je na blagajni bančinoj uplaćeno svih novih 200.000 akcija á 100.— dinara nominalne. Podela akcija za stare akcionare akcija za akciju kod kursa od 110.— dinara, a neakcionari mogli su preuzeti akcije po kursu od 130.— dinara. Ovo povišenje glavnice bio je preduslov za ostvarenje drugih namera.

Iza doba nacionalizacija bila je „Varda“ za šumsku industriju, koju je Banka Gajret negovala i čuvala kao zenicu u oku u svojim poslovima vezana ugovorom sa državom, odnosno „Šipadom“, koji je, pošto su Banci Gajret ranije češće nedostajala finansijska sredstva, postepeno postao i njezin finansijer. Osim toga postojala je još i a meta veza u „Durmitoru“ za šumsku industriju sa glavnicom od 5 miliona dinara. Ovi su ugovori bili komplikovani i teški, naročito oni o finansiranju, i ako je Banka Gajret želela, da njezin mezimac, „Varda“ vidi

jednom i bolje dane, morala je voditi brigu o tome, da što pre rasčisti svoje odnose sa „Šipadom“ i da „Varda“ raskrsti sa prošlošću.

Kako je povišenjem glavnice bilo sredstava za finansiranje „Varde“, to je Banci Gajret pošlo brzo za rukom, da razreši postojeći sindikalni ugovor sa državnim preduzećem. Mi smo o tome već ranije opširno javljali, i ukoliko smo informirani, oba su ugovorača sa prekidom odnosa, odnosno sa novim utanačenjem poslovnih veza bila veoma zadovoljna: „Šipad“ je i dalje ostao akcionar „Varde“ (sa 37.9%), ali to je i sve. Sav pozajmljen obrtni kapital mu je vraćen, te je na taj način Banka Gajret u sretnom položaju, da sada zna, ko je vlasnik „Varde“. To je bilo i za samu „Vardu“ od presudnog uticaja. I kod „Durmitora“ je veza prekinuta. „Šipad“ je otkupio 50% akcija, koje je imala „Varda“ odnosno Banka Gajret.

Svim tim merama je Banka Gajret oslobodila „Vardu“ i sebe velikih tereta i neizvesnosti i time stvorila mogućnost novog poleta. Treća i vrlo važna etapa je sklapanje novih ugovora i revizija starih sa Ministarstvom šuma i ruda; time je osigurala nesmetan rad na terenu od oko 5 miliona kub. metara sa godišnjim kapacitetom seče od 200.000 kub. metara.

Četvrti, najvažniji i za buduću razvoj sigurno i naefikasniji događaj je ugovor sa velikim holding preduzećem za šumsku industriju „Ofa“, koje ima sedište u Ženevi. U tom pitanju smatramo za najbolje, da damo reč godišnjem izveštaju Banke Gajret u kome se veli: — „Varda“ je sklopila u ovoj godini utanačenje na široj poslovnoj osnovi sa velikim evropskim drvarskim preduzećem „Ofa“ d. d. za industriju drveta u Ženevi, prema kojem je na duže vreme osigurala potrebni joj obrtni kapital i ujedno našla siguran oslon u plasmanu svojih proizvoda na svim svetskim tržištima“. Ova veza veoma je povoljna, jer nesmemo zaboraviti, da je „Ofa“ jedno ogromno preduzeće, koje je ovde kod nas zainteresirano već i u „Domu“, u Slaviji, i Narodnoj šumskoj industriji. Najveće je sada „Varda“ i ova veza sa „Ofom“ moraće i za Banku Gajret imati izvesnu privlačnost. Biti finansijer četiri šumskih preduzeća mora biti lep posao. I sada, jer ne verujemo, da će „Varda“ da oseti drvenu krizu, jer joj „Ofa“ uvek može naći prođu njezinim proizvodima. To znači veliku sigurnost, a naročito je od važnosti za Banku Gajret.

Po sebi se razume, da je preorientacija, reorganizacija i povećanje glavnice imalo odjeka na rad bančin. I ako tek u prvoj godini, sa jedva 9 mesečnim radom nove glavnice, rezultati su vanredni te daju glavne bilansne pozicije upoređene za poslednje četiri godine, sledeću sliku:

Račun izravnanja

Aktiva	1926.	1927.	1928.	1929.
	u hiljadama dinara			
Blagajne	1.633	3.102	1.785	2.295
Dužnici	29.350	35.061	29.808	47.412
Menice	17.751	18.165	15.807	17.334
Efekti	4.627	8.157	9.792	10.215
Garantije	—	6.583	4.140	5.999
Ostave	18.784	29.503	25.433	44.164
Pasiva				
Glavnica	10.000	20.000	20.000	40.000
Rezerva	1.800	2.000	2.000	2.000
Poverioci	7.746	7.195	5.082	6.275
Uloš. na št. i po tek. rač.	19.639	17.519	15.214	16.839
Reeskont	12.601	12.519	12.545	8.395
Garancije	—	6.583	4.140	5.999
Ostave	18.784	29.503	25.433	44.164
Dobitak	1.573	1.578	2.277	3.824
Zbir pasive	72.313	100.723	86.902	127.549

Računi gubitka i dobitka

Prihodi	1926.	1927.	1928.	1929.
Kamati	850	722	377	2.277
Providba	2.203	3.151	3.726	3.396
Rashodi				
Kamati	326	283	414	—
Porezi	406	1.228	795	1.162
Plate i troškovi	764	811	815	857
Zbir rashoda	3.150	3.902	4.464	5.843
Dividenda u dinarima	12	10	10	8

Bilansna suma iznosi u 1929. godini 127.5 miliona dinara; prema 1928. god. veća je za čitavih 41 milion a prema 1926. godini za 55.2 miliona dinara. Dužnici, po tekućim računima i po menicama su u znatnom porastu: prema 1928. godini za 20 miliona, u koliko su se povećavanjem glavnice povećala vlastita sredstva bančina. Potraživanja bančina iznose ukupno 64.7 miliona što znači porast od 44%. I efekti (državne hartije od vrednosti, akcije novčanih zavoda i industrijskih preduzeća) u porastu su te iznose 10,2 miliona dinara. Prema 1928. godini povećanje nije naročito; ali je prema 1926. jače od 56%.

U toku poslednjih godina glavnica je početvorostručena, a rezerva sa ovogodišnjom dotacijom iznosi 8.4 miliona dinara. Vrlo zdravu i povoljnu sliku pruža pozicija poverioca: iznosi 6.3 miliona što znači porast od jedva 1.1 milion dinara, dok je reeskont prema 1928. godini smanjen za 4.2 miliona i iznosi 8.4 miliona dinara. Ulošci po tekućim računima i oni na štednju su porasli za 1.6 miliona i iznose 16.8 miliona dinara. Ali smo već i u prošloj godini ukazali na to, da se radi ovde o jednom naročitom načinu knjiženja i da je veći dio tih uložaka analogan poveriocima.

Nema se dovoljno reči za odavanje priznanja upravi Banke Gajret, za reforme izvedene u toku 1929. godine. Ove se mogu kratko karakterisati kao snažan potez racionalizacije: rasterećenja pasive 100% povećanjem glavnice. Ni jedan novčani zavod u toku 1929. godine nije izveo takvo temeljno fundiranje poslovne zgrade bančine, kao što je to uradila Banka Gajret.

U račun gubitka i dobitka su u 1929. godini kamati kompenzirani jer se izkazuju samo kamati u приходima u visini od 2.27 miliona dinara. Bruto prihodi iznose 5.8 miliona, a čista dobit je prema 1928. god. veća za 1.6 miliona dinara te iznosi 3.82 miliona dinara. Podeljena je kao što sledi: 1.6 miliona za 8% dividendu na akcije I., II. i III. emisije, 1.25 miliona za 8% dividendu na akcije IV emisije, 400 hiljada rezervnom fondu, 230 hiljada za kulturne i prosvetne svrhe prema 53. članu pravila bančinih, 100 hiljada upravnom odboru, 45 hiljada nadzornom odboru a ostatak od 195.711 dinara prenelo se na nov račun. Prema tome dobiće kun br. 8 za akcije I., II. i III. emi-

sije dinara 8.— a sa akcije IV emisije dinara 6.26 po svakoj akciji od nominale 100.— dinara.

Upravni odbor je sastavljen od sledeće gospode: Predsjednik: Smailaga Čemalović, posjednik Mostar. Podpredsjednik: Dr. Zaim Šarac, advokat Sarajevo. Louis Bignon, rentier Paris. Inž. Hajdar Čerko, industrijalac i posjednik Sarajevo. Dr. Vojin Đuričić, generalni direktor Državne Hipotekarne Banke Beograd. Joco M. Georgijević, industrijalac Vršac. Ilija Đ. Ivanišević, generalni direktor Srpske Centralne Privredne Banke u pensiji Sarajevo. Albert Jossua, bankier Ženeva. Johan Luchenbühl, rentier Apatin. Dr. Mahmud Mehmedbašić, poljoprivredni savjetnik u pensiji Sarajevo. Avram D. Salom, veleposjednik i rentier Sarajevo. Aziz Sarić, sekretar direkcije i posjednik Sarajevo. Ahmed Sefić, direktor Banke Gajret u pensiji Sarajevo. Pero Stokanović, veleposjednik, predsjednik Upravnog Odbora Zemaljske Banke za B. i X. Tuzla. Dr. Milivoje S. Vasić, generalni direktor Ministarstva Šuma i Rudnika u pensiji Beograd. Hasanbeg Zulfikarpašić, trgovac i posjednik Sarajevo.

BOSANSKA SOLVAY TVORNICA D. D. LUKAVAC.

Bosanska Solvay tvornica u Lukavcu kod Tuzle koja eksploatira jedno nalazište kamene soli, povisila je prošle godine akcijski kapital od 60 na 80 miliona dinara. Stvarne potrebe za povišenjem nije bilo. Koncem 1928. g. sve investicije bilansirane su sa 28 miliona. Vlastita sredstva iznosila su u isto vrijeme 68 miliona. Prema 25 miliona vjerovnika stoji 68 miliona dužnika.

Koncem ove godine investicije iznašaju 37 miliona. Vlastita sredstva su izkazana sa 88 miliona. Dužnici su pali na 60 miliona. Ali za to vjerovnici iznašaju samo 11.4 miliona. To će po svoj prilici biti robni vjerovnici, a ne novčani zavodi. To se vidi i po tome da među приходima figurira i pozicija kamata sa skoro 2 miliona dinara. A zbilja su rijetka kod nas ona poduzeća, koja na kamataima imaju više da prime nego da plate. Koliko naših poduzeća nije se moglo održati isključivo zbog teških tereta kamata.

Da povišenju dioničke glavnice nije svrha nabavka novih sredstava, najbolje se vidi i po stanju rezervnog fonda. Sve emisije, a one su posljednjih godina bile znatne, jer je dionička glavnica povišena od 30 na 80 miliona, izvršene su al pari. Obzirom na unutrašnju a i prometnu vrijednost akcija, emisijoni kurs mogao je biti i par puta veći od nominale. Tako se je moglo sakupiti rezervnog fonda čak i više nego dioničke glavnice. Ako se to nije uradilo nego se je al pari emisijama povišivala nominalna dionička glavnica znači da su akcije deljene starim akcionarima.

Povišenje dioničke glavnice ima se u prvom redu, ako ne i jedino, pripisati povišenju čiste dobiti. Od 6.4 miliona godine 1926. porasla je na 17.7 miliona godine 1929. Da se je ostalo kod dioničke glavnice, a ta je dostajala za pokriće svih investicija kako su danas izkazane, čisti dobitak ako i ne bi iznosio 17.7 miliona ne bi bio mnogo manji. To bi obzirom na dioničku glavnice od 30 miliona predstavljalo ukamačenje od ravno 50%. A tako visoko ukamačenje ne djeluje uvijek povoljno. Otvara mogućnost demagoškim razmatranjima.

Dobitak od 17.7 miliona kod dioničke glavnice od 80 miliona ne predstavlja ukamačenje od nepunih 20%. To je već nešto drugo nego čisti dobitak od 50% dioničke glavnice.

Bilanca za 4 posljednje godine pruža slijedeću sliku:

Aktiva	1929.	1928.	1927.	1926.
Nekretnine	17.093	12.456	9.279	2.242
Mašine	19.103	14.282	11.191	3.300
Transportna sredstva	1.943	1.329	871	863
Mobilar	1.089	836	687	666
Sirovine	17.979	14.367	10.027	11.603
Dužnici	60.888	67.969	52.300	40.322

Pasiva				
Glavnica	80.000	60.000	40.000	30.000
Rezerva	9.265	8.056	7.135	4.500
Kreditori	11.448	25.759	23.393	15.969
Prenosne stavke	430	5.801	4.708	1.994
Dobitak	16.777	11.996	9.607	6.423
Ukupni bilanc	118.718	112.322	84.847	59.798

Nekretnine i investicije bilancirane su sa 36 milijona prema 36.6 milijona prošle godine. Pored toga amortizirano je kod investicija za 4.2 milijona. Po tome nove investicije bile su izvršene za 15 milijona dinara. Međutim i usprkos tih novih investicija kreditori su opali za 14 milijona dinara. Povišena dionička glavnica za 20 miliona ne samo da je pokrila nove investicije nego je znatno reducirala i vjerovnike. Doduše tu je igrala ulogu i činjenica smanjenje dužnika od 68 na 61 milijona dinara. Čisti dobitak povećao se je u prošloj godini za 6 miliona dinara. Šteta što račun gubitka i dobitka nije detaljnije izkazan. Bilo bi interesantno vidjeti što je djelovalo na povišenje čistog dobitka. U prvom redu naravno fabrikacioni dobitak. Obzirom na činjenicu da je tvornica ondje gdje se dobivaju i sirovine i da ima na raspolaganju jeftinog ugljena jasno je da je fabrikacioni dobitak znatan. Poduzeće kako je poznato pretežni dio svoje produkcije plasira u inozemstvu.

Saobraćajno Lukavac leži loše. Na uskotračnoj pruzi Doboj—Tuzla. U Brodu treba pretovarivati u normalne vagone. To traje dugo i veoma često nisu na raspolaganju. Izgledalo je da će normalnotračna pruga Beograd—Tuzla—Doboj—Banjaluka da riješi i saobraćajni problem Solvay tvornica i daće ju priključiti na našu normalno-tračnu mrežu. Međutim od te pruge za sada nema ni govora. A produkcija neprestano raste i saobraćajni problem postaje sve očajniji.

Riješenje je bilo u izgradnji normalno-tračne pruge Brčko—Lukavac—Brčko, koji je opet spojen sa Vinkovcima jednim od naših najvažnijih željezničkih čvorišta. Ako će Tuzla dobiti vezu sa Brčkom ima zahvaliti u prvom redu Solvay koncernu. Prugu bi imala graditi Drinska banovina. Ali osiguranje potrebnog kredita imao bi izvršiti Solvay koncern. A kako taj koncern ima u Bruxell-u jednu moćnu banku i kako je proširen po čitavom svijetu, realizacije toga projekta nalazi se u zadnjim pripremnim stadijama. Normalno-tračna pruga Brčko—Tuzla moći se mirne duše prozvati Solvayeva pruga. Jer da nema Solvaya teško bi do gradnje došlo.

U Upravni odbor ušla su sledeća gospoda: Louis Solvay, Brisel, kao predsednik; Josef Benes, Karlsbad, kao potpredsednik i članovi: Eudore Lefevre, Brisel; Dr. šefkija Behmen, Sarajevo; Vjekoslav Jelačić, Sarajevo; Pero Stokanović, Tuzla; Robert Gendebien, Brisel; Dr. Vasilije J. Jovanović, Beograd i Emile Tournay-Solvay, Brisel.

U Nadzorni odbor izabrana su sledeća gospoda: Makso Antić, Zagreb; Vaso Puškar, Zagreb, i Camille Lefevre, Brisel.

DIONIČARSKO DRUŠTVO ZA EKSPLOATACIJU DRVA — ZAGREB

Poslovni uspjesi Dioničarskog društva za eksploataciju drva za godinu, koja je svršila 31. oktobra 1929., bili su jednaki poslovnim rezultatima predhodne godine. Čisti dobitak iznosio je 40 hiljada prema 30 hiljada godine 1928. Obzirom da dionička glavnica iznaša 5 milijona dinara to znači da ni ove dvije poslednje godine nije uspjelo bar toliko zaraditi da se može pristupiti isplati ma i najčednije dividende.

Ako pak uzmemo u obzir da se ukupna suma bilance približuje iznosu od 150 milijona dinara, onda dobitak od nekoliko desetaka hiljada dinara ne znači upravo ništa. On dapače najbolje pokazuje da poduzeću nije još uspelo da potpuno sredi

svoje prilike i da konačno prebrodi krizu. Pojedine stavke bilance potpuno su pročišćene, ali ipak još ima da se riješe neka pitanja pre nego što se bude moglo kazati da su prilike definitivno sređene.

U prvom je redu dionička glavnica. Ona iznosi 5 milijona dinara. Investicije i inventar knjiženi su samo sa 10 milijona dinara. Razmer između vlastitih sredstava i investicija nije povoljan, ali ni tako strašan. Ali tu odmah dolaze efekti. Ti su bilancirani sa 30 milijona dinara ili šest puta više nego dionička glavnica. To su u glavnome akcije afiliranih poduzeća. Međutim nijedno od tih poduzeća ne plaća dividende. Prema tome poduzeće ima plasiranu nerentabilnu stvar, iznos koji je šest puta veći od vlastitih sredstava. To znači da su u taj nerentabilni angažman plasirana i poverjena sredstva, za koja poduzeće mora plaćati kamate.

U drugom redu dužnici su bilancirani sa 100 milijona, a vjerovnici sa 135 milijona. Teško je da poduzeće koje ima vlastitu glavnica od 5 milijona, kreditira 100 milijona. A kako su to u prvom redu afilirana poduzeća, to sve ako i plaćaju kamate ta će biti minimalna. Dužnici za robu nisu tako znatni. Tu je u prvom redu obrtni kapital afiliranih poduzeća. Vjerovnici su težak teret. To su u prvom redu krediti novčanih zavoda. Neka su to i strani krediti oni ipak znače teret. Sve da i uspije zaraditi godišnje par milijona dinara, sve to ide za kamate.

Dioničko društvo za eksploataciju drva trebalo bi u prvom redu povisiti dioničku glavnica. I to u znatnim dimenzijama da ima toliko vlastitih sredstava koliko se dolikuje poduzeću njenih dimenzija. U drugom redu trebalo bi riješiti pitanje afiliranih poduzeća. Kad bi grupa koja ima u svojim rukama gros akcija eksploatacije drva, preuzela u vlastiti portefeulle akcije njenih afiliranih poduzeća i izravno ih finansirala, situacija bi za Eksploataciju bila škroz druga. Pozicija „efekti” bila bi reducirana na jedan čedni iznos a drugo i pozicija „dužnici” bila bi mnogo manja. Kao posljedica i „vjerovnici” bili bi mnogo manji, a po tome i teret kamata.

Engleska grupa koja ima u svojim rukama dionice Eksploatacije i koja tamo ima odlučnu riječ tako da može lako da podnese i žrtve sanacije.

Koncernu Eksploatacije dotično njenih glavnih akcionera pored Bosanskog d. d. za iskorišćivanje drveta Banjaluka i „Virbo” u Virovitici pripada danas i novo-osnovano poduzeće Jadransko šumsko d. d. Dubrovnik, koje je pristupilo eksploataciji crnogorskih šuma i koje u Risnu ima veliku pilanu. Najnovija je akvizicija koncerna „Krivaja” iz Zavidovića. Danas se može kazati da grupa Mr. Freemena, koji je glavni faktor Eksploatacije, ima dominantni položaj u našoj industriji mekog drva. I kad bi se sva poduzeća koncerna fuzionirala u jedno jedino, dimenzije bi mu bile znatne i mnogo veće nego ma kojeg drugog našeg šumskog poduzeća. A možda da će to i biti solucija budućnosti. Jer čemu podržavati nekoliko poduzeća kad se koncentracijom dadu polučiti daleko bolji rezultati? Međutim za sada ni u jednoj grani naše industrije djelatnosti sistem afilacija i decentralizacije nije tako jak kao kod šumske industrije. Možda i radi teritorijalne udaljenosti jednog poduzeća od drugog. Nu možda da će nam anglo-saksonski duh i na tom polju pokazati nove puteve.

Bilanca za 4 posljednje godine pokazuje slijedeću sliku:

Aktiva	1929.	1928.	1927.	1926.
Gotovina	273	274	204	86
Efekti	29.353	37.472	38.298	47.955
Roba	2.104	1.588	1.491	20.851
Rimese	3.517	2.617	2.129	7.530
Investicije i inventar	9.592	9.525	9.635	12.135
Dužnici	100.438	115.666	110.827	125.595
Gubitak	—	—	54.189	—

Pasiva

Glavnica	5.000	5.000	40.000	40.000
Rezerve	271	271	15.030	15.030
Amortizacija	3.922	3.228	2.534	2.534
Vjerovnici	134.961	156.969	158.156	155.125
Dobitak	42	31	—	—

Efekti su smanjeni za 8 miliona dinara. Izgleda u prvom redu inventarizacijom uz niži kurs akcija raznih afiliranih poduzeća, budući da nije poznato da bi se bio razriješio odnos sa kojom dosadašnjom afilijacijom. Dapače nadošle su nove veze. Osnivanje posebnog društva za crnogorski posao i Krivaja. Izgleda da je interes kod Krivaje išao izravno preko grupe Freeman.

Dužnici su opali za 1 milion. Kod nekih afilijacija vršila se redukcija angažmana. Uporedo sa redukcijom angažmana u efektima i redukcijom dužnika reducirañi su i vjerovnici za 22 miliona dinara. Nu još uvijek ostaje preveliki iznos od 134 miliona dinara.

Obzirom na jako zaledje Eksploatacija će jednog dana ipak da sredi sve svoje prilike i da se možda razvije i u naše najveće šumsko poduzeće. Obzirom na dezolatne prilike koje danas proživljuje industrija drva čitave Evrope morati ćemo se strpiti još neko vrijeme. Ako itko ima vremena da čeka to imaju akcioneri Eksploatacije. Jer malo kojeg našeg poduzeća akcije su u tako jakim rukama kako je to slučaj kod Eksploatacije.

RALJSKA FABRIKA CEMENTA A. D., U BEOGRADU

Ono što je Kroacija a. d. u Zagrebu, to bi po geografskom položaju mogla da bude Raljska fabrika u Beogradu. Ona je istina malo veći broj kilometara udaljena od Beograda no što je Kroacija od Zagreba. I ona će u najskorijem vremenu biti vezana sa Beogradom jednom prugom, kojom će moći sa lakoćom da cirkuliraju kamioni. Pa ipak zato ona ne može da se pohvali prijatnim položajem u pogledu konkurencije na beogradskom tržištu kao što je to slučaj sa Kroacijom. Jer i ako je Beočinska fabrika cementa po broju kilometara udaljenija od Raljske prema Beogradu, ona je u isto tako povoljnom položaju u pogledu saobraćajnom i transportnom kao i Ralja, zbog toga što se roba donosi iz Beočina u Beograd neposrednim putem a on je tako isto jeftin kao što je saobraćaj kamionima. Po tome Raljska fabrika cementa bi bila upućena na Šumadiju i uopšte na teritoriju južno od Ralje, ali na tome se putu sreta sa konkurencijom Popovačke fabrike, koja, je u toliko oštrija, u koliko je potrošač dalje od Ralje, a za mesta južnije od Popovca svakako da Popovac dobija preimućstvo saobraćaja. To je bilo uzrok što je jedno vreme sudbina Raljske fabrike bila neodlučna, ali od trenutka kako je Beočinska fabrika uzela rešavajući uticaj odlučeno je, da se fabrika renovira i racionalizira, tako da troškove proizvodnje svede na što manju meru. Kapacitet Raljske fabrike je danas oko 4 hiljade vagona, ali naravno da on neće biti iskorišćen u punoj meri kao što je i sa ostalim fabrikama. U svakom slučaju ona je spremna i sposobna da izdrži jaču konkurenciju i kod nepovoljnije konjunktive.

U „Narodnom Blagostanju“ lanske godine opisana je burna istorija Raljske fabrike cementa, počev od romancementa. Za tim u glavnom proizvodila je naturportlandcement, a završila veštačkim portlandom, koji se danas troši isključivo za građevinske objekte.

Račun izravnjanja.

Aktiva	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.
	u hiljadama dinara				
Fabrika i nameštaj	6.695	7.410	7.367	7.534	8.110
Zalihe i materijal	2.184	2.628	2.833	1.741	1.937
Dužnici	2.032	1.234	3.408	2.204	1.606
Gubitak	—	926	653	—	—
Pasiva					
Glavnica	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Rezerva za smanj. vred.	941	1.141	1.341	1.793	2.280
Rezervni fondovi	76	104	104	104	119
Dobitak	546	—	—	326	484
Poverioci	6.442	7.093	8.553	4.779	4.150
Zbir pasive	12.007	12.339	14.464	11.625	11.826

Poslednjih pet godina fabrika je imala ravnomerno razviće kao što se iz priložene tablice vidi, njezina glavnica je ostala nepromenjena za sve vreme od 4 miliona dinara, ali su investicije stalno rasle od 6,6 miliona dinara u 1925. godini skočile su preko 8 miliona dinara u 1929. godini. Te investicije u glavnom predstavljaju ono što je racionalizirano i poboljšano u samom poduzeću. Racionalizacija u rukovođenju poslova ogleda se u pozicijama „rezerva u robi“ i „dužnici“. Dok je rezerva u robi na dan 31. decembra 1925. godine bila 2,18, porasla 1927. na 2,60, ona je u poslednje vreme opala. To važi i za poziciju dužnici. Ta pozicija je bila u porastu od 1925. do 1928. godine, ali u poslednjoj godini pokazuje takođe smanjenje. Racionalizacija u komercionalnom pogledu sastoji se baš u tome, da zalihe u robi budu što manje i da robni kredit bude takođe što manji, a da se ipak sačuva potreban obrt. To je pak omogućilo da pozicija poverioci, koje takođe za prve tri godine 1926., do 1928. takođe poraste od 6,4 na 8,35, postepeno opada pri istom obrtu poslova i pri istoj glavnici. Tako je i u 1928. godini pala od 8,15 na 4,73 a u 1929. na 4,15. Kao što rekosmo to smanjenje pozicije poverioci pri istom volumenu poslova i ostalim okolnostima samo je znak racionalizacije držanja lagera i davanja robnoga kredita.

Isto je tako znak domaćinskog rukovođenja sistematski porast rezerve. Redovan rezervni fond se popeo postepeno od 76 na 120 hiljada dinara, ali je u toliko jače porastao fond za amortizaciju. On je bio 1925. god. 991 hiljadu, a na kraju 1929. godine iznosi 2,028 miliona dinara. Ukupna rezerva na taj način iznosi okruglo 2,5 miliona dinara. Kad se tome doda glavnica od 4 miliona dobija se od prilike 6,5 miliona, a to je od prilike za 1,5 milion manje no što su ukupne investicije. Znači da je jedan veliki deo investicija kao i zalihe pokriven sopstvenim sredstvima. Ti krediti nisu tako skupi pošto sama fabrika pripada jednome moćnome koncernu koji raspolaže velikim kapitalima.

Ш И Р И Т Е

„НАРОДНО БЛАГОСТАЊЕ“